

SZÉKELYSÉG

A SZÉKELYFÖLDET ÉS NÉPÉT ISMERTETŐ HAVI FOLYÓIRAT

Szerkeszti:
BÁNYAI JÁNOS

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Odorhei—Székelyudvarhely.

Xantus János

a székely származású híres utazó és természettudós.

UGYAN BIZONY lehetséges volna-e, a hosszas panaszkodással egyszer már végezve, olyan komoly szövetkezeti munkába kezdenének a székelyföldi centrumok is, mint arra a példát Cluj, Braşov és Turda megmutatták. Csak az is igaz, hogy könnyebb szépen hangzó szólamokat zengedezni, mint önzetlenül dolgozni!

Xantus János.

A székely akaraterő felemelően szép és minden időnkön át soha el nem homályosuló példája csiktaploccai *Xantus János* élete, hogy okuljunk belőle s megtanuljuk azt, hogy a vasakarát előtt nincs akadály s a becsületes munka semmi körülmények között sem szégyen, hanem nemesítő s végül is boldogsághoz vezet.

Családja görög eredetű, de már Mátyás király idejében a székely nemesség soraiban harcolt.

Ósei Toplița—Csiktaplocán éltek s ott született apja is, aki később Somogy megyébe távozott, hol a Széchenyi grófok jószágkormányzója lett.

Fia, János, Csokonyán született 1825. okt. 5-én. A jómódban élő szülők nagy gondot fordítottak gyermekük neveltetésére, minnek eredményeképpen már fiatalon *hét* nyelvet beszélt s gyönyörűen zongorázott.

Jogi tanulmányainak befejezése után Somogy megye aljegyzője lett. Majd mint honvédtiszt küzdötte végig a szabadság-harcot, minek »jutalmául« a königráti börtönbe zárták, honnan családja csak tetemes költségek fejében tudta kiszabadítani.

De azután sem tudott meghajolni az osztrák önkényuralom előtt s azért, hogy ismét el ne fogják, menekülnie kellett. Londonig vergődött s onnan Amerikába hajózott át.

Partra szállásakor, New Yorckban, csak hét dollár volt a zsebében, de azért nem rettent meg az élettől, mert nem szégyelte a munkát. Mint ujságárus, hordár, vasuti munkás, matróz, kereskedő-segéd, gyógyszerész, zongora-tanító és közönséges napszámos kereste a mindennapit, s mint a naplójában büszkén említi: előfordult, hogy térdig érő iszapban napokig ásta a csatornát, de nem henyélt volna és nem szorult a mások kenyerére.

1853.-ban már Pál württembergi herceg mellett találjuk, mint utimarsalt, később pedig egy nagy vasut építő társaságnál, mint térkép-rajzoló.

Szabad idejét az indiánusok életének megfigyelésével, az állat- és növény-világ tanulmányozásával töltötte. Megfigyeléseinek eredményeit pedig szorgalmasan jegyezte fel s küldötte be a washingtoni és philadelphiai tudományos intézetekhez.

Fáradhatatlanul gyűjtött minden ritkaságot, amit az állat- növény-, vagy ásvány-világban muzeumba méltónak talált. Gondossága folytán az amerikai és pesti muzeumok folyton gyarapodtak értékes ritkaságokban.

Neve egyszerre ismertté, sőt híressé vált úgy az »ó«, mint az »új világ« tudományos köreiben.

A vasut társaság megbízásainak eleget téve, a kjöbenhaweni muzeum igazgatójának, Krager grófnak, kíséretében tanulmányozza Mexikó partvidékeit. Ekkorra már oly nagy hírneve volt, hogy a tudományos intézetek valósággal versenyeztek abban, hogy értékes munkásságát a maguk számára biztosíthassák.

Az Egyesült Államok kormányának megbízásából — 1857 ben — a Sierra-Nevada környékének és Kaliforniának első térképezésén dolgozott.

Közben polgárjogot kapott az »Unio«-ban s a katonai mérnöki karba is bekerült. Angol nyelven megjelent munkái révén, mind szélesebb és szélesebb körökben lett a neve közismert s szolgálatait gyönyörűen fizették.

A hívó anyai szóra dicsősége tetőfokán, 1861-ben, ott hagyja Amerikát, hogy visszatérhessen a hazába, melyért oly hevesen dobogott a szíve.

De nem üres kézzel jött, mert több, mint 20000 igen értékes muzeumi tárgyat, köztük 5000 drb. kitömött madarat hozott. Mindezeneken felül még 1000 kötetre menő tudományos munkákból álló könyvtárral is meglepte a Nemzeti Muzeum vezetőségét.

Szabadsághoz szokott természete — azonban — nem sokáig bírta itthon az osztrák zsarnoki uralom nehéz levegőjét s azért 2 év múlva újra visszatért Amerikába. Majd onnan is hazatért s megszervezi a budapesti állatkertet, de amikor felajánlják neki az igazgatói állást, igazi székely módra azzal tér ki, »sokan azt hinnék és képzelnék, hogy az állatkertet magam számára és anyagi érdekből indítványoztam . . .«, végül kifejezésre juttatja, hogy a társulat érdekében fizetés nélkül és ingyen mindent megtenni mindig kötelességének fogja tartani.

1869.-ben, most már a magyar kormány megbízásából, mint a »Novara« kutató társaság tagja jutott el Khinába és Hongkongba s innen nemsokára önálló tanulmányutra ment. Bejárta Ázsia nagy szigeteit s ezen utja közben 89 szigetet és zátonyt fedezett fel s ismertetett a tudományos világgal.

Felfedező utja befejeztével visszatérve az általa alapított Néprajzi Muzeum öre, a Magyar Földrajzi Társaságnak alelnöke, majd elnöke, a Tudományos Akadémiának pedig igen munkás tagja lett.

1894 dec. 13-án halt meg.

82 tartalmas, tudományos munkája jelent meg. (Ezekon kívül 3 kéziratban !)

11 szakdolgozatban írták le az általa gyűjtött anyagot s az ujonnan felfedezett fajokból 24 állatot és 2 növényt kereszteltek el az ő nevéről.

(Életrajzát s a vele foglalkozó irodalmat részletesen ismerteti Mo-csáry Sándor a Tud. Akadémia Emlékbeszédeinek IX. kötetébe. 1899.)

Székelyföld kihalt és kihalófélben levő emlős állatai.

Irta: Dr. Ferenczi Sándor.

Székely népünk majdnem napjainkig azt hitte, hogy a Hargita és a Kárpátok gazdag pompával és hihetetlen változatossággal berendezett tárháza kimeríthetetlen vagy legalább is kifogyhatatlan, azonban az emberi kapzsiság és telhetetlenség ép az ellenkezőt bizonyította be, mert a mindent magába foglaló Természetnek a kultura elfajulása folytán keletkezett igen veszedelmes ellensége: a rablógazdálkodás már idáig is sok mindent elpusztított.

Az ősi mivoltában érintetlen Természetet az emberi kultura igen sok helyen észnélkül megtámadta s az így keletkezett szivós harcban mindinkább háttérbe szorult a Természet ősi érintetlensége. Ezért évtizedek alatt őserdők tűntek el, állatfajok ritkultak meg, sőt egyes helyeken pusztultak ki mindcsak azért, hogy az emberi telhetetlenség feneketlen zsákja némi kielégülést találjon. Csoda tehát, ha az emberiség csak ma eszmélt arra, hogy ha az erdőségeket kivágja, akkor a vízfelfogó rétegek hiányában árvizek keletkeznek, időjárás válik kedvezőtlené, erdők hiányában állatfajok pusztulnak ki stb. Ezért ma elérkezettnek látjuk azt az időt, amikor a rablógazdálkodásnak véget kell vetni s a még meglevő természeti kincseinket, mint a multnak napjainkra maradt emlékeit megvédeni elsőrendű kötelességünk. Jelenleg a helyszűke miatt sajnos csak azokról az élőlényekről tudok megemlékezni, melyeket az Ősember, vagy még közelebbi őseink jól ismertek; küzdöttek is velük addig, míg ki nem pusztították.

A Székelyföld emlős állatait három csoportba oszthatjuk: 1. Az első csoportba tartoznak a kipusztultak; 2. A második csoportba sorozhatók a kipusztulófélben levők; 3. A harmadik csoportba pedig azok tartoznak, melyek az emberi kulturával megbarátkozva létüket a megváltozott körülmények között is fenn tudják tartani. Ezen sorrendet szem előtt tartva, vizsgáljuk meg a kihalt állatok nevezetesebb képviselőit.

1. *Ősmedve*. Ha legklasszikusabb lelőhelye az Erdélyi Érc-hegység Onceasa-i barlangjában is van, mégis a Székelyföld területén több helyen megtalálták. Több ép koponya és fejtűz található a Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményében. Fejtűz és a hatalmas szemfogak, de különösen koponya magánosok gyűjteményében gyakran előfordul. A diluvium végén már teljesen kipusztult.

2. *Ősszarvas* vagy a jégkorszak óriásszarvasa a ma még élő Dámszarvasnak hatalmas rokona, olyan óriási agancslapátokat fejlesztett, hogy valószínűleg igen nagy termete mellett ez az agancstömeg volt kihalásának oka. Sajnos, Székelyföldről ép fejtűz, vagy ép csonti-

váz nem került elő, a Cluj-kolozsvári földtani intézetben van csupán egy teljesen ép fekváz kiállítva. Csonttöredékek ellenben sok helyen előfordultak.

3. Megjelenésében is az ősi hatalmas erőt felelevenítő utolsó *bövény* Szalay kimutatása szerint 1790. év körül esett el a Kelemen havasok aljában egy vadászó golyója által. Ezt megelőzőleg egy bövény-pár Bécsbe jutott s ennek utolsó sarja 1809 ben pusztult el a schönbrunni állatkertben. Erdélyi és moldvai adatok bizonyítják, hogy szélesben el voltak terjedve úgy a Kárpátok innenső valamint tulsó részein. Román helység-elnevezésekben gyakran fordul elő különösen Moldovában Valea Zimbrului, Dealul Zimbrului. (Zimbrul magyarul bövényt jelent.) A háromszéki Bölön község neve, az odaválói pap bizonyossága szerint, Bölény-ből ered, erre enged következtetni a bölöni erdő fekvése is. 1643-ban hiteles okirat szerint Rákóczi György nagy bövényvadászatot rendez. Sajnos, az európai bövények utolsó szabadon élő csordája 1918. novemberében pusztult el az orosz Lengyelországi erdőségeiben. A székelyföldi koponyák és fekvázak legszebben a Székely Nemzeti Múzeumban vannak feltárva. (Begyen néven említik a régi írások!)

Egy kritikus, eddig ki nem derített szerepe van az őstuloknak, amelyet a régi írásaink összevételének a bölénnel s így ez az ősmaradványok közt is megtalált őstulok adat tisztázásra szorul.

4. *Jávorszarvas*. Székelyföldi előfordulására vonatkozólag adatokat találunk a sepsiszentgyörgyi és kolozsvári múzeumokban.

5. A *hiuz* annak dacára, hogy a növényevő állatokban kárt tesz, a Székelyföld egy ritka kincse. Lövését, illetve pusztítását miniszteri rendelet szabályozza.

6. *Nyérc*, még hallomásból is alig ismert állatot jelent. Görény és vidra között képez átmenetet. A gödemesterházi uradalomban fogtak 2 példányt. Később, 1932. februárjában egy Biró nevű vadász óriás him példányt fogott Csik megyében, mely felkerült a budapesti nemzeti múzeumba.

Egy kissé vissza kell menjünk a földtörténelmében, hogy megemlékezzünk a Székelyföldön gyakori óriási csontleletekről a *mammuth* maradványairól és ép úgy az ősszarvas vagyis a *rinocerosz* csontjairól is.

Ezzel nagyvonalakban leírtam Székelyföldünk emlőállatokra vonatkozó mai helyzetét, miből az a tanulság, hogy bizonyos állatfajnak a nyomát, sőt utolsó példányait ma is megtaláljuk. Ez reánk nézve csak büszkeség, mert a kulturföldönnyel dicsekvő nyugat a medvét, hiuzt, farkast, nyércet és szarvast már kipusztította.

Az Attila kérdés.

A nagy hun király alakja a történelmi adatoknak az utóbbi időben mindinkább szaporodó sokasága miatt kezd kiemelkedni a hunszékely-magyar mondanakör szerény keretei közül. Főként a franciák foglalkoznak sokat a nagy világhódító európai szerepével. (régén főként Thierry, most újabban M. Brion: *La vie d'Attila* Paris, 1928.)

Budapesten a Turáni Társaság fordít nagy gondot a kérdés állandó felszínén tartására. v. *Galánihay T.: Attila szerepe a magyar-bolgár nemzetek történetében* (1933 IV. 14) majd *Pröhle V.: Az Attila kultusz és a magyar nemzeti öntudal* (1932 XI. 11) s *Pekár Gy.: Attiláról, a nagy hódítóról* (1933 III. 31) tartott előadásai kezdik előkészíteni a lelkeket a nagy uralkodó trónralépésének 1500 éves jubileumára. Sebestyén Gyula jogosan hangsúlyozza, hogy az 1936—7. évben megtartandó évforduló az egész kultur világ érdeklődésére tarthat számot, mert Európa kialakulásának egyik legfontosabb időpontja az.

Ezeket az előmunkálatokat érdekesen egészíti ki *Leffler Béla** (Stokholm) értékes közleménye, amelyben a svéd tudós *Adlerbethnek* egy 1808 ban megjelent, de elfeledett munkáját ismerteti. A svéd kutató »*Attila, svéd király*« c. munkája a régi svéd krónikák alapján bizonyítja, hogy a sokat emlegetett uralkodó azonos a híres hun királlyal (pl. Hadorph által 1674 ben kiadott krónika a svéd királyok közt felsorolja Attilát is). Azonkívül nagyon sok, még ma is meglévő helynév rögzíti a hun nevet (Huneburg, Hunestad, Hunehals, Hunskog stb.)

Svédországban még ma is emlegetik, mint történelmi furcsaságot, hogy a XVII. században a dalarnai parasztok pénzt verettek s az egyikre a következő felirat került runajegyekkel »*Athila Gavta og Svethiot kongr*« (Attila a gótok és svédek királya).

Attila személyének ebből a nagy varázsából érthetjük meg, hogy a régi fontosabb leletek közül sok viselte a nevét! A nagyszentmiklósi kincs, Attila kardja pl. most nem régen került feldolgozás alá. Ugyan *Tóth Zoltánnak* »*Attila, s Schwert*« c. munkája, mely a bécsi kincseskamra állítólagos Nagy Károly kardjáról szól, minden alaposága mellett sem talált tetszésre a szakkörök előtt (Bpest. Akad. kiadása 1930. 211 l. 46 kép).

Nagy érdeklődést keltett *Vámos Ferencnek*, a kiváló mütörténésznek Attila fapalotájáról most nem régen megjelent értekezése, amelyben az irodalmat eddig megfeküvő Stephani adattal szemben kimutatja, hogy a palota stílusa teljesen magán hordja az Ázsiából hozott formákat és semmi köze sincs a germán hatáshoz. Stephani a szöveg rossz fordítása és helytelen értelmezésével jutott a mindenben csak germánt látó megállapításokhoz. (l. *Attilas Hauptlager und Holzpaläste. Seminaririum Konda-Kovianum V. Praga. 1932. 131—138* 1 tábla kép. Ennek az alapján milyen érdekes volna valamelyik muzeum számára az Attila palota modelljét megcsináltatni!)

* I. Turán XVI. évf. 1933. 34—37 l.

Bivaly a Székelyföldön.

A természetvizsgálók sok mindent átkutattak már. Pontosan följegyzik, hogy milyen növények vagy apró bogarak teremnek például a Rétyi Nyíren vagy a Hargitán. De ahhoz képest aránylag igen keveset tudunk még ma is a bennünket közelebbről érdeklő nagyobb állatokról. Pedig itt volna az ideje, hogy most már, saját érdekünkben is törődjünk velük kissé.

Például az Alföldön nem ismerik a bivalyat. Ugy tudják, hogy ez a barátságatlan négylábu, Erdélynek jellemző háziállata. Ez a nézet természetesen téves, mert a bivaly Indiából eredt, ott van az őshazája. Csak a népvándorlásokkal jutott be Európába. De Erdélyen kívül más országokban is van bivaly. Igen közönséges például Bulgáriában, ahol nem ritkán szürke és fehérrel tarkázott példányokat is látni. Nálunk az ilyenek ritkaság számba mennek.

Sokaknak föltűnhetett azonban, hogy Erdélyben sincs mindenütt bivaly, ott a Székelyföldnek is csak egyes vidékein tenyésztik. A bivalynak a hasznáról, elterjedéséről és eredetéről sok mindent nem tudunk még. A tudomány is csak úgy halad előre, ha egy területet alaposan átkutathat és ha ebben az érdeklődő közönség is támogatja.

Székelység című lapunknak meg van az a nagy érdeme, hogy olvasóival közlekedő kapcsolatot tart fenn. Mindenkit megsegít és mindenkitől segítséget kérhet és kaphat is, ha közérdekű dolgokról van szó. Ezt a szerencsés alkalmat kívánnám fölhasználni ezuttal a bivaly kérdésében. Szerkesztő barátom szíves engedélyével tehát a következő kérdésekkel fordulok a kedves olvasó közönségéhez.

Hol van és hol nincsen bivaly ?

Ismerik-e a fehér bivalyat ?

Erre vonatkozólag minden adat érdekes, községenként és járásonként, kivéve az olyan helyeket, ahol a bivalyt csak nagyobb birtokon tartják vagy csak emberemlékezet óta kezdik tartani.

Mire használják a bivalyat és hogyan értékeli ereje, kora vagy tejelő-képessége szerint? Fogyasztják-e minden husrészét, fölhasználják e bőrét, csontját, szarvát ?

Minek tulajdonítják, hogy egyes helyeken kedvelik, máshol nem-tűrik ezt az állatot? Terjedőben van-e vagy apadóban ?

E sorok írója később beszámol a közönségtől beérkezendő adatokról és a legértékesebb válaszok beküldőit 1—2 értékes könyv jutalomban is részesíti.

Válaszokat elfogad e lap szerkesztősege.

Szilády Zoltán dr.

Lapszemle.

SZÉKELY UJSÁGOT (Târgul Secuesc) 30 éves fennállásának alkalmával szeretettel köszöntjük! Ez évi 1. száma hozza a lap 30 éves történetét.

GAZETA CIUCULUI (Gheorgheni) egy hosszú szünet után újból megjelenik T. Anastasiu liceumi tanár szerkesztésében.

KIKELET címen *Szilágyi Béla dr.* székely testvérünk Szolnokon, (Arany J. u. 20.) szépir. és művészeti folyóiratot indított, amelynek a munkatársai közt a legjobb székely íróinkat is ott találjuk (Agyagfalvi Hegyi István, Dani Bá', R. Berde Mária, Gyallay Domokos, Bene Lajos stb.). Megj. 1933. jun. 1. Egy évre 10 P.

SZÉKELYIRODALOM és **GÓBÉ IRODALOM** címen vitázó választ közöl Olajos Domokos, Nyírőnek a Székely irodalmi és művészeti tájékoztatlanságról szóló megállapításaira. (Keleti Ujság, 1933. XI. 5.)

TAMÁSI ÁRON: *Énekes madár*, székely népi játéka 3 felvonásban a Brassói Lapok 1933. évi karácsonyi számának mellékleteként megjelent.

A SZÉKELY ROVÁSÍRÁS ABCÉJE Csehországból most került a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdonába. Az eddigi ismert régi rovásírásos emlékeinknél talán 200 évvel is idősebb. Érdeklődéssel várjuk az ismertető közleményeket! (Brassói Lapok, 1934. I. 7.)

A CSÜRDÖNGŐLŐ artista mutatvány számba menő táncunkat illeti *Antal Áron* egy remekbe szabott elbeszélés központjába. (A Hírnök jubileumi száma 1934. 1. sz.)

A SZÉKELY EGYETEMNEK a székelyek anyavárosában való megszervezésének első felvetője az akkori főgimn. igazgató Zsombori József volt, akinek nem rég volt 150 éves születési évfordulója. (Keleti Ujság, 1933. X. 15.)

ARANYOSSZÉK URI és **NEMESI CSALÁDJAI** a múlt században, értékes visszaemlékezések Deutsch Albert tollából. (Aranyosszék, 933. 52, 934. 1. 2. sz.)

A FALU GAZDASÁGI MEGSZERVEZÉSE Balázs Ferenc avatott tollából kerül boncolás alá. (Aranyosszék. 934. 3. sz.)

CSOMORTÁNYI ERZSÉBET, a háromszéki székely asszonynak, mint moldvai fejedelemasszonynak érdekes székely-román összeköttetéseit ismerteti *Bilay Árpád dr.* (Erdélyi Lapok, 1933. XII. 24.)

RÉGISÉGEK UDVARHELYEN, sorozatos cikkekben *Vajda Ferenc*, a székelyek történetének jóismerője rögzít meg sok veszendőbe indult adatot. (Székely Közélet, 1933. 45–52 sz.)

A SZÉKELY LAKODALOM pompás megrajzolását adja a hasonló székely témák ügyes feldolgozója *Ifj. Kolozsváry József*. (Harangszó, Lutița, jud. Odorhei, 934. 7. sz.)

Székelyföld kutatása.

Orbán Balázs nagy művét akarja a braşovi Általános Gazdasági Szövetkezet falu monografiák alakjában kiadni, mint azt Szerkesztőnk a Csiki Lapokban (1930—31) ezelőtt kidolgozta. Hálás és megbecsülhetetlen feladat megoldását mindnyájunknak elő kell segíteni!

Benkő Józsefnek, az 1700 as évek végén élt tudós ref. papnak természetrajzi munkásságát ismerteti részletesen Ernyey József. (Botanikai Közlemények, 1932. 53—72 l. német kivonattal is!) Vajjon mi mikor ismerjük fel s méltányoljuk kora egyik legnagyobb tudósának az értékét?

Marosvásárhelyi Gergely (1561—1623) iskola alapító életrajzi adatait hozza *Biró Lajos* az odorhei—székelyudvarhelyi főgimnázium 1932—33. évi értesítőjében.

Székelyföldi (Ditrou, Bucsad) andezitek földpátjainak pontos vizsgálati adatait közli *Wenk E.* (*Statistische Drehtischuntersuchungen an Plagioklasen rumänischer Ergussgesteine* Schweizerische Min. u. Petr. Mitteil. 1933. 205—219.) Az elmúlt évf. 93. oldalán közölt Paulic-féle adatunk téves volt!

Kövült tengeri sün (*Conoclypus conoideus* Agass) jó ökolnagyságu szép példányát szolgáltatta be Kiss Jenő unit. lelkész ur Comanesti—Hkeményfalva községből, amely a Felsőmészpatak harmadkori (eocen) rétegeinek eddig a Nummulitesek által ismert adatát erősíti meg. Ezeknek az adatoknak a begyűjtése nagy szolgálatot tesz földünk kutatásában!

Török Zoltánnak a következő dolgozatai fontosak ránk nézve a hozzánk is átnyuló képződmények miatt, amelyeket ő rendkívül nagy pontossággal feldolgozott.

1. *Cercetări geologice în Târnava Mare.* (Anuarul Liceului din Sighişoara. 1929—33. 88 lap, 19 képpel)

2. *Raport asupra cercetărilor geologice din regiunea apuseană a munților Călimani.* (Dări de Seamă ale şed. inst. geol. Bucureşti. XVIII. 13 old. s egy színezett geologiai térkép.)

3. *Adatok a nagykküllőmegyei neogén ismeretéhez.* (EME. X. vándorgyűl. Emlékkönyve, 8 lap, 4 képpel.)

A medve vadászat történetéről tartott előadást az Állattani Szakosztály ülésén Bpsten 1933. okt. 6 án Szilády Zoltán dr. s ebben a minket közelről érdeklő előadásában számolt be a Rac—csikrákosi Cserey kuria falán felfedezett régi falfreskóról, amely egy fejedelmi medve vadászatot ábrázol.

Irodalom.

Csanády György: *Évek* c. most megjelent kötetével a III. tagját (1923—33) kaptuk kézhez a költemény sorozatából. I. az Ének az 1911—21, a II. az Álmodások pedig az 1921—23 években írt költeményeit foglalja magában. Amint bírálói írják »a magányos utakon járó mély érzésű poétának« új könyve sok lelki gyönyörűséget okoz. (SzEFHE kiadása 1933.)

Székelykereszturi Molnár Sándor: *Székely sziv* (versek) és *Lélekvirágok* (góbédalok) mintha az ősi talajból nőttek volna ki. Elolvasva úgy érezzük, hogy most vagyunk a székely műdalok megszületésénél. (Szilágyi Erzsébet erd. nőegylet kiadása 1933.)

Nagy Borbála: *Zeng az erdő*, székely történelmi dráma 3 felv. 5 képm. János Zsigmond korából s a sumuleu—somlyói bucsu eredetéből veszi a témát. (Kiadja az Erdélyi Lapok, ára 50 Lei)

Vasile Pârvan. *Getica*, o protoistorie a Daciei, Bucureşti, 1926. (Gétika, Dácia őstörténete.)

A Román Tudományos Akadémia történelmi szakosztálya még 1926-ban adta ki ezt a hatalmas munkát, mely közel 900 oldalon tárgyalja Dácia őstörténetét, felölelve a Kr. e. II. évezred végétől egész Decebál, dáki király haláláig terjedő időszakot.

Gondosan összeállított Index, fényképes táblázatok (43 drb.) és érkek (3 drb.) zárják be a terjedelmes munkát. (Francia kivonattal.)

Közelebbről azért érdekel minket ez a vaskos könyv, mert a Székelyföld őstörténetére vonatkozó becses adatokat tartalmaz. Saját kutatási eredményei gyanánt az eddigiekkel szemben Dácia őstörténetét a következőképp osztja be:

1. III. bronz-korszak kb. Kr. e. 1400—1001.
2. IV. bronz-korszak kb. Kr. e. 1000—700.
3. I. vas-korszak (hallstatti) kb. Kr. e. 700—300.
4. II. vas-korszak (La Tène) kb. Kr. e. 300—Kr. u. 50.

Pârvan munkája újszerű tételével, bőségesen idézett forrásmunkák feltárásával, az eddigi magyar és idegen nyelven írott munkák között, egyedül álló, abból a szempontból, hogy külön könyvben összefoglalóan adja Dácia őstörténetét.

ism. **Józsa János.**

Ábrahám Ambrus dr. egyet. tanár, a tusnádi születésű kiváló zoológus legújabb munkáiban az irodalmunkban eddig ismeretlen, de nagy jelentőségű témákat dolgoz fel. A nem rég megjelent munkái: *Az állatok szerepe a gyógyászatban, Állati mérgek és mérges állatok*. II. 1933. (német kivonattal is).

Kémszolgálat, kémvédelem, nemzetvédelem c. alatt *ditrói Csiby Árpád* honv. alezredes a székely sokoldalúságra jellemző szokatlan s változatos témát dolgozott fel s adott ki könyvalakban.

Lármafa.

Köszöntjük igaz tisztelettel a szerényen s csendesen folyó adatgyűjlő munkánk támogatóit. A negyedik év kezdetén minden fellengős hangu ígéretés helyett engedjék meg támogatóink s ügyünk megértői, hogy a sok megmentett apró kis adathalmazra mutathassunk rá, ami már mögöttünk van. Hogy az eredmények felsorolása még nagyobb tömegű legyen az nem a kutatók gárdájától, hanem az előfizetők sokaságától fog függni. Minden olvasónk csak egy megértő támogatót szerezzen s akkor fontos, közlésre érdemes dolgaink nem fognak leközöletlenül várni jobb időkre!

CSIFÓ SALAMON unit. teol. dékán 69 éves korában elhunyt. A cristuri születésű kiváló tudósunk köszönhetjük többi érdemes munkája közt »Háromszék vármegye millenumi-émlékkönyvében« a történeti rész megírását.

ALDOBOLYI RÁKOSY GYULA ny. tábornok 66 éves korában Budapesten jan. 13-án elhunyt.

FÜLEKI SINKOVITS AURÉL dr. ny. főtörzsorvos, arany okleveles orvos, a székely sportélet mecénása 75 éves korában elhunyt Tg. Secuesc—Kvásárhelyen 1933. XII. 11-én.

KOVÁCS JÓZSEF ref. kántor, a dalkultura avatott mestere jan. 1-én elhunyt Targul Secuesc—Kézdivásárhelyen.

VARGYASSY MÁRTONT, a székely történet kutatóját kiváló munkásságáért a Turáni Társaság rendes tagjának választotta.

ORBÁN BALÁZS SIREMLÉKÉRE ujabban adakoztak: id. Páll Gábor ny. k. isk. ig. 40, Bányay Máté tisztv. 20 L. Hálás köszönet!

LÁSZLÓ ÁRPÁD Tg. Mureși—mvásárhelyi zenetanár nyerte el a berlini nemzetközi pályázaton az első díjat a »Consolation« c. zongora darabjával.

CSIKY GÁBÓR dr. Cristur—szkereszturi születésű s most bpesti unit. lelkész kiváló munkássága elismeréséért kormányfőtanácsosi méltóságot nyert.

KŐRÖSI CSOMA SÁNDOR EMLÉKÜNNEPÉLYT rendezett a Szilágyi Erzsébet Erdélyi Nőegylet és a Székely Hadosztály Egyesület Bpsten 1934. I. 4-én, amelyen dr. Baktay Ervin a kiváló utazó vetített képek kíséretében számolt be a nagy őstünk nyomdokán haladó utjáról.

R. BERDE MÁRIA írónő Oradea—Nagyváradra (Str. Aurel Lázár 6) költözvén át, az erd. magy. írói rend könyvkiadó vállalat megszervezését kezdte meg.

ESZME rövidre fogott címe alatt az Erdélyi Szemle Munkatársainak Egyesülete produktív munkába kezdett s programját dr. Kiss Elek ügyv. elnök Erdélyi feladataink c. alatt közli. (I. Erdélyi Szemle 1934. 1. sz.) Elnök: dr. Bartha Ignác, alelnökök: Gulyás Károly, S. Nagy László szerkesztő.

MOLNÁR RÓZA Tg. Secuesc—kvásárhelyi festőművésznő most újabban az erdélyi nagyobb városokban elért sikerei után Párisban tűnt fel mindinkább erős egyéniséget eláruló műveivel.

NAGY IMRE festőművész újabb sikereiről számolnak be a Sibiu—nszebeni kiállításával kapcsolatban a Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt (1933. XII. 3) és a Vremea (1933. XII. 10)

A FILHARMONIKUS TÁRSASÁG Tárgul Säcuesc-en 5 évi szünetelés után Schmelzer Béla zenetanár vezetésével újból munkába kezdett.

AZ OLASZTELEKI JÓTÉKONY SORSOLÁS febr. 10-én lesz. Főnyeremény 100000 Lei. Sorsjegyek kaphatók az unit. nőszövetségnél, Odorhei—Székelyudvarhely.

AZ 1934. ÉVRE BEFUTÓ ELŐFIZETÉSEKET ezután e helyen nyugtázzuk: (ahol nincs semmi megjegyzés, ott a befizetés az egész évre történik). *Bpestről*; *Kozma Andor* 6 példányra. *Ágoston József* r. főtörzs. őrm. Bertalan István kam. főtitkár, József János tanár. Máihé Béla főjegyző Poroszló. Odorhei—Székelyudvarhelyről: *Koncz Gyógyszertár*, *Demeter Miklós* ny. ig. és *Szabó Árpád* tanár 1/2 évre, Kovács István fényk. Farkas Domokos tanító Corund—Korond, Finta Vilmos tanító Mártausz—Kmartonos 40. Nagy Gabriella tanítónő Beleşti—Betfalva 40, Szőke Mihály ny. ig. Sfântu Nicolaul Mare—Nagy-szentmiklós, Jánó József ig. Sânzieni—Kszentlélek, id. Páll Gábor ny. főgimn. ig. Şumuleu—Cssomyló, Balázs Márton ny. k. isk. ig. Oradea—Nagyvárad, Balázs Mózes pleb. Socodor, Szőcs Károly ny. pénz. tisztv. Timişoara, Bálint Vilmos pleb. Tomleşti—Cszenttamás (és Cseke István részére is), Petres Kálmán hittanár Tg. Mureş—Mvásárhely. Simon Elemér tanár és Gyak. Polg. isk. Szeged. Páll Albert ny. lig. Zetea—Zetelaka, dr. Kerekes István főtisztv. Bod.—Bodfalu, Casinó Cristur—Szeresztur, Zágoni Dezső tanár Brateş—Barátos.

ELŐFIZETÉS az 1934. évre: **100** Lei. (Tanügyiék, lelkészek, nyugdíjasoknak s a turista egyesületek igazolt tagjainak **60** Lei.) Pengőben **5** (kedv. **4** P.) — Magyarorszáriak előfizetését elfogadja a Studium könyvkereskedés Budapest, IV. Kecskeméti u. 8, amely címre legcélszerűbb a 4041 sz. postatakarékpénztári csekkzámlával küldeni a minden postahivatalnál beszerezhető blanco befizetési lapok útján — Jóakaratu támogatóinknak azt a kedvezményt nyújtjuk, hogy amennyiben valaki **150** Leit, (illetve ha kedvezményes akkor **100** Leit) küld be, úgy azoknak a saját lappéldányukon kívül még egyet bocsátunk rendelkezésükre, amelyet az általuk adott címre kedves megemlékezéséül küldünk meg Kinek ne volna megemlékezésre méltó szívéhez közel állója? — Kérjük az újévre az előfizetéseket! Ha e mellé hátrálékainkat is megkapnók, kis adatgyűjtő szervünket minden hónapban pontosan meg tudnók jelentetni!

Befizetéseket elfogad a Könyvnyomda R. T. Odorhei—Székelyudvarhely.

Hátráléka 1933 december 31 ig bezáróan Lei.